

Gegnir - Árslokátölfræði fyrir árið 2018

Í árslokátölfræðinni eru settar fram mælanlegar stærðir í Gegni svo sem fjöldi útlána, lánþega, eintaka og titla á ársgrundvelli.

Allar skýrslur eru á safnagrunni en þær voru áður bundnar við kerfislega flokkun safnanna í hópa. Skýrslurnar eru aðgengilegar á vef Landskerfis bókasafna fyrir innskráða notendur.

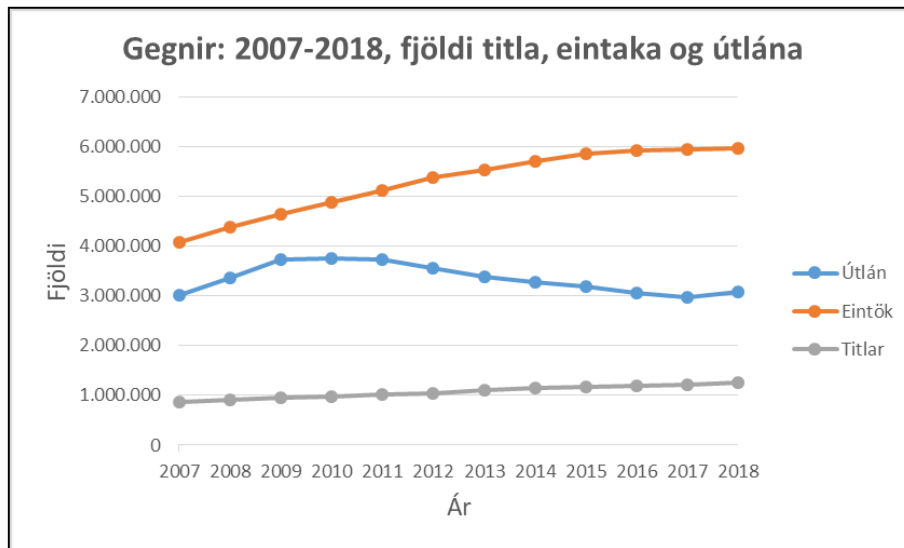
Grunnurinn að árslokátölfræðinni, topplísum útlána og ýmiss konar annarri gagnavinnslu byggir sérstöku gagnamódeli sem þróað hefur verið hjá Landskerfi bókasafna undanfarin ár. Gagnamódelið eykur mjög möguleika á vinnslu og framsetningu tölfræðinnar. Þessi samantekt byggir á upplýsingum úr gagnamódelinu sem flestar en þó ekki allar eru aðgengilegar undir „Tölur úr Gegni“ á vef Landskerfis bókasafna.

Hér að neðan má sjá heildartölur árána 2007 – 2018 fyrir útlán, eintök og titla ásamt breytingum í prósentum á milli ára. Sjá þróunina í myndinni *Gegnir: 2007 – 2018, Fjöldi titla, eintaka og útlána*.

Gegnir: 2007 – 2018, fjöldi titla, eintaka og útlána

Ár	Útlán	Breyting milli ára	Eintök	Breyting milli ára	Titlar	Breyting milli ára
2006	2.803.687		3.969.925		827.034	
2007	3.004.612	7,2%	4.082.247	2,8%	866.896	4.8%
2008	3.367.516	12,1%	4.376.850	7,2%	910.886	5.1%
2009	3.720.883	10,5%	4.646.587	6,2%	947.823	4.1%
2010	3.754.263	0,9%	4.881.988	5,1%	980.404	3,4%
2011	3.720.542	-0,9%	5.115.617	4,8%	1.012.821	3,3%
2012	3.562.402	-4,3%	5.376.688	5,1%	1.050.974	3,8%
2013	3.394.023	-4,7%	5.534.567	2,9%	1.102.527	4,9%
2014	3.266.704	-3,8%	5.713.791	3,2%	1.141.645	3,5%
2015	3.193.499	-2,2%	5.867.957	2,7%	1.164.188	2,0%
2016	3.067.395	-3,9%	5.914.538	0,8%	1.187.054	2,0%
2017	2.975.230	-3,0%	5.939.806	0,4%	1.217.686	2,6%
2018	3.076.653	3,0%	5.956.964	0,3%	1.255.868	3,1%

Fjöldi útlána jókst um 3,0% á milli árunna 2017 og 2018. Þetta er töliverður viðsnúningur þar sem útlán Gagnissafna höfðu dregist saman hverju á ári frá 2011, sjá töflu. Erfiðara er að túlka tölur um fjölgun eintaka og titla þar sem þessar tölur hækka alla jafnan á milli ára. Þó er ljóst að fjöldi titla eykst jöfnum skrefum en dregist hefur úr fjölgun eintaka. Ástæða þessa er að bæði titlar fyrir hefðbundið prentað efni og rafænar útgáfur eru skráð í Gegni en eintök eru aðeins tengd við hefðbundið prentað efni.

Titlar

Umfangsmiklar vélrænar breytingar voru gerðar á bókfræðigrunni Gegnis á árinu í tengslum við innleiðingu nýrra skráningarreglna, RDA. Öllum færslum í grunninum var breytt til samræmis við þessar nýju reglur. Einn liður í breytingunum var að klóna eða afrita fyrirbyggjandi færslur sem innhéldu bæði rafræna- og hefðbundna útgáfu í sömu færslunni. Samkvæmt nýju reglunum má ekki skrá mismunandi efnisform titils í sömu færsluna eins og áður hafði tíðkast. Rúmlega 21.000 nýjar bókfræðifærslur urðu þannig til, annars vegar hefðbundar prent færslur klónaðar frá rafrænum færslum og hins vegar færslur fyrir rafrænt efni byggt að hefðbundnum prentfærslum.

Rafrænt efni hefur aukist jöfnum skrefum undanfarin ár. Vert er að minnst á Rafbókasafnið en öllum titlum sem keyptir eru fyrir það er hlaðið vélvirkt í Gegni. Einnig er færslum fyrir rafrænt efni sem keypt er í Landsaðgangi og fyrir einstaka háskóla hlaðið í Gegni. Mjög er misjafnt eftir árum hversu mörgum færslum er hlaðið vélvirkt og fer það alfarið eftir umfangi innkaupa hverju sinni. Árið 2018 voru var einungis rúmlega þúsund titlum hlaðið vélrænt inn en þegar mest var árið 2013 var rúmlega 20.000 titlum fyrir rafræn tímarit í áskrift hlaðið í Gegni.

Lánþegar

Erfitt er að mæla áreiðanlegan fjölda lánþega þar sem reglur um gilda lánþega eru mismunandi eftir söfnum. Gildistími skírteina er mismunandi eftir söfnum þó að meginreglan sé eitt ár. Það fer eftir verkferlum í hverju safni hversu langur gildistíminn er. Almenningsbókasöfn virkja skírteini að jafnaði eitt ár fram í tímann en önnur söfn nota önnur viðmið sem henta best í þeirra umhverfi. Hver einstaklingur hefur réttindi til að fá lánað í einu eða fleiri bókasöfnum. Fjöldi lánþega í Gegni er samanlagður fjöldi gildra lánþega á hverju aðildarsafni Gegnis.

Það ber einnig að nefna að nemendalistum skólasafna er hlaðið vélrænt inn í kerfið sem veldur því að hluti lánþega telst gildur óháð því hvort þeir hafi nýtt sér þjónustu bókasafnsins eða ekki. Á milli árunna 2014 og 2015 fækkaði lánþegum um 10,7%. Ástæða þessa er m.a. að Landskerfi bókasafna fór í kerfislegar aðgerðir til þess að samræma raunverulegan fjölda gildra lánþega á milli safna. Reglum um sjálfgildi lánþegaskírteina var breytt og núna fá flestir lánþegar endurnýjaða heimild eitt ár fram í tímann. Einnig var lánþegum úr hópi nemenda grunnskólasafna sem voru 17 ára eða eldri eytt úr viðkomandi safni. Lánþegar með gild skírteini í lok árs 2018 voru 174.850 talsins. Óverulegar breytingar hafa verið á fjölda lánþega á milli ára eftir gangahreinsunina 2015.

Ár	Gildir lánþegar við árslok	Breyting milli ára
2007	159.372	
2008	168.029	5,4%
2009	179.930	7,1%
2010	194.083	7,9%
2011	196.500	1,2%
2012	193.575	-1,5%
2013	194.619	0,5%
2014	196.943	1,2%
2015	175.817	-10,7%
2016	175.242	-0,3%
2017	174.532	-0,4%
2018	174.850	0,2%

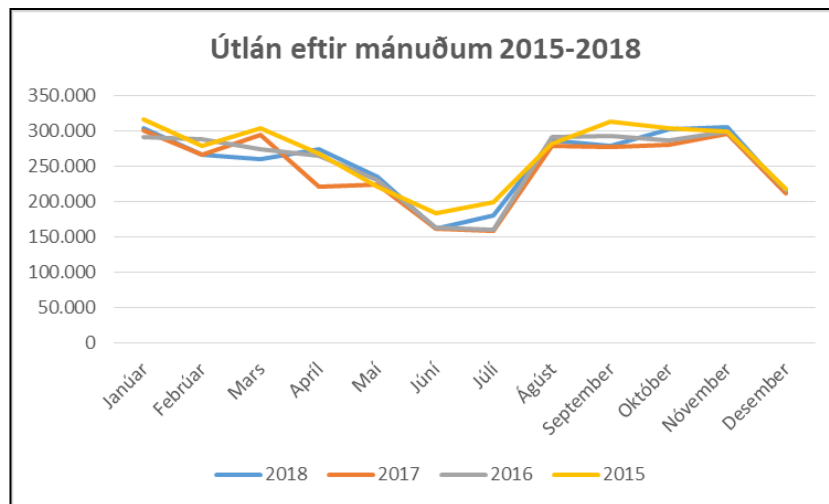
Árið 2011 var byrjað að kyngreina lánþegaupplýsingar í Gegni. Upplýsingum um kyn er hlaðið vélrænt inn í lánþegafærslurnar með uppfærslu þjóðskrár. Frá byrjun ársins 2015 eru allar lánþegaskýrslur kyngreindar. Skýrslurnar renna stöðum undir þá almennu skoðun að munur sé á lestri og lestraráhuga milli kynja. Í almenningsbókasöfnum er algengt að konur séu tvisvar sinnum fleiri en karlar. Sem dæmi eru gildir lánþegar 2018 í Borgarbókasafni Reykjavíkur 18.672 og þar af 5.813 karlar og 12.527 konur og í Bókasafni Reykjanesbæjar

er 750 karlar og 1.899 konur. Munurinn er ekki eins mikill í skólabókasöfnum, t.d. í Oddeyrarskóla á Akureyri eru 112 karlar og 137 konur. Þarna liggur munurinn í kennararliði skólans þar sem konur eru í meirihluta starfsfólks. Í bókasöfnum háskóla landsins liggur kynjamunur lánþega fyrst og fremst í námsframboði og námsvali nemenda. Í bókasafni Háskólans á Akureyri eru 583 karlar og 1.893 konur hins vegar er þessu ólíkt hagað í bókasafni Háskólans í Reykjavík en þar hafa karlarnir vinninginn eða 1.955 karlar á móti 1.556 konum.

Útlán

Í megin dráttum hafa útlán dregist hægt saman frá 2011 en 2018 varð viðsnúningur og jukust útlán á milli árunna 2017 og 2018 um 3%.

Mikill munur er á útánum eftir árstíðum en í megindráttum fylgja útlánin skólaárinu. Sjá mynd sem sýnir útlán í Gegni eftir mánuðum 2015-2018.

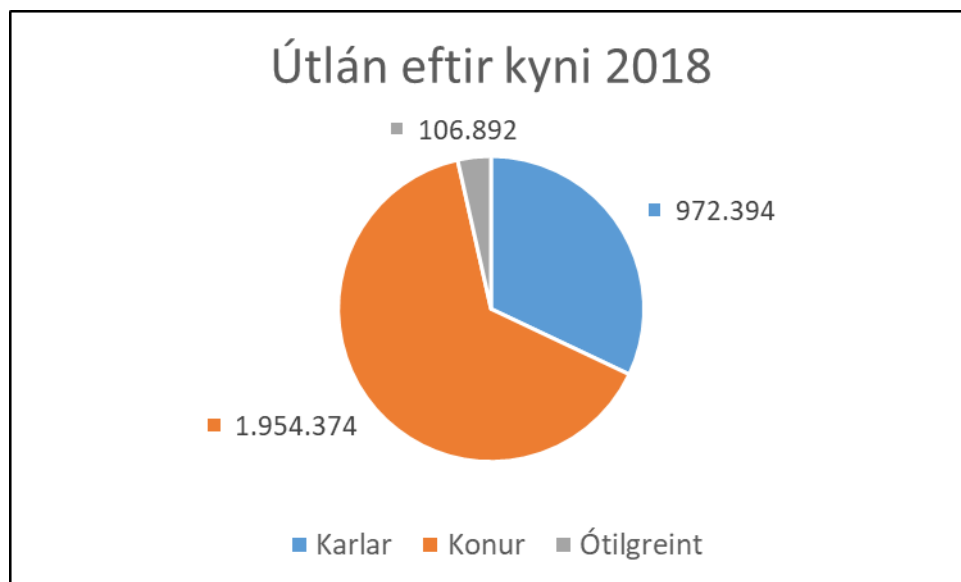

Hver virkur lánþegi í Gegni fékk lánað að meðaltali 28 eintök árið 2018. Konur eru með heldur fleiri útlán en karlar en munurinn er óverulegur. Sjá töflu *Útlán á lánþega 2017 og 2018*.

Útlán á lánþega 2017 og 2018						
	2017			2018		
Kyn	Útlán	Virkir lánþegar	Útlán á lánþega	Útlán	Virkir lánþegar	Útlán á lánþega
Karlar	941.968	39.506	24	972.394	39.990	24
Konur	1.925.045	64.190	30	1.954.374	64.556	30
Ótilgreint	106.075	2.379	45	106.892	2.346	46
Samtals	2.973.090	106.075	28	3.042.478	106.892	28

Athugið að forsendur í þessari töflu byggjast á virkum lánþegum en það eru lánþegar sem hafa fengið lánað á árinum óháð því hvort að þeir eru með gilt skírteini eða ekki. Forsendur talningar á útlánnum virkra lánþega er ekki fyllilega sambærileg talningu á heildarútlánnum. Það skýrir smávægilegan mun á útlánatölum miðað við töfluna Gegnir: 2007 – 2018, fjöldi titla, eintaka og útlána

Nokkrar útlánaskýrslur sýna útlán eftir kyni. Munur á lánnum kynjanna frá bókasöfnunum er umtalsverður. Þegar horft er á heildarútlán árið 2018 fengu konur 1.954.374 eintök að láni en karlar fengu 972.394 eintök að láni, útlán þar sem kyn er ekki tilgreint voru 106.892. Þessir lánþegar eru í flestum tilvikum fyrirtæki og stofnanir ásamt einstaklingum þar sem kyn er ekki tilgreint. Athugið að þessar tölur telja einungis lán eftir lánþegaskírteini eða heimild lánþega í ákveðnu safni en segja ekkert til um hvort karl eða kona lesi eða nýti sér á annan hátt það efni sem fengið er að láni. Myndin sýnir sláandi mun á útlánnum eftir kyni árið 2018.

Rafbókasafnið

Rafbókasafnið er samstarfsverkefni Landskerfis bókasafna hf og Borgarbókasafns Reykjavíkur. Markmið verkefnisins er að bjóða almenningi upp á aðgang að fjölbreyttu úrvali raf- og hljóðbóka. Rafbókasafnið byggir á rafbókaveitunni OverDrive. Í Rafbókasafninu er hægt að fá lánaðar rafbækur og hljóðbækur. Þetta eru einkum skáldverk, bæði ný og gömul og fróðleikur af ýmsum toga. Almenningsbókasöfn sem eru aðildar að Gegni geta verið aðildarsöfn í Rafbókasafninu.

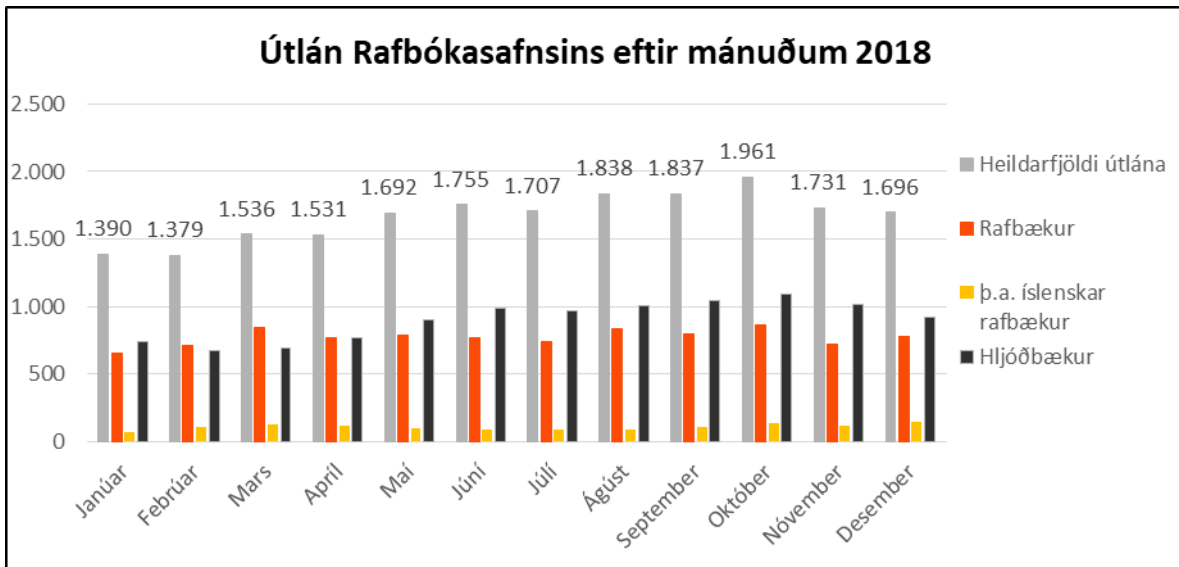
Rafbókasafnið er að finna á vefslóðinni <http://rafbokasafnid.is> eða <http://rafbokasafnið.is>.

Rafbókasafnið var opnað í lok árs 2016 en nú fyrst birtast tölfræðilegar upplýsingar um notkun á safninu í greinargerð um Árslokátölfræði í Gegni, sjá töflu.

Rafbókasafnið – helstu tölur 2018

Flokkur	Samtals
Notendur alls	2.780
Nýir notendur	1.350
Fjöldi titla í lok árs	5.898
Rafbækur	4.809
þ.a. íslenskar rafbækur	295
Hljóðbækur	1.089
þ.a. íslenskar hljóðbækur	1
Heildarfjöldi útlána	20.053
Rafbækur	9.258
þ.a. íslenskar rafbækur	1.293
Hljóðbækur	10.795
þ.a. íslenskar hljóðbækur	9
Heildarfjöldi útlána – tæki	20.053
"Standard"	7.168
"Mobile"	12.885

Á næstu síðu er línurit sem birtir útlán Rafbókasafnsins eftir mánuðum 2018.

Leitir.is

[Leitir.is](#) er leitargátt þar sem margskonar efni frá ólíkum kerfum er gert leitarbært. Núna samanstendur kerfið af tólf ólíkum gagnagrunnum með tæplega 3 milljónir færslna. Langstærstu grunnarnir eru bókfræðigrunnur Gegnis og Sarpur.

Ekki hafa áður verið birtar upplýsingar um um fjölda færslna í leitir.is. Að þessu sinni og hér eftir verður birtur fjöldi færslna eftir gagnagrunnum í leitir.is um hver áramót, sjá töflu.

Leitir.is – fjöldi færslna eftir gagnagrunnum um áramót 2018 - 2019

Gagnasafn	Fjöldi færslna
ELIB	13.409
SARPUR	1.269.236
FOTOAKRANES	52.898
SKEMMAN	36.164
WEBSITES	63
AFRIKA	4.776
Gegnir - bókfræðigrunnur	1.290.642
Gegnir - námsbókasafn	773
TIMARIT	36.428
HIRSLAN	6.899
FOTOWARE	40.957
OPIN_VISINDI	873
Samtals	2.753.118

Lokaorð

Tölulegar upplýsingar í þessari greinargerð byggja á upplýsingum úr Gegni.

Árslokatölfræði 2018 fyrir einstök söfn er aðgengileg innskráðum notendum á þjónustuvef Landskerfis bókasafna, <https://landskerfi.is/tolfraedi/arslokatolfraedi>. Einnig er vert að minna á topplista útlána en þar er hægt að sjá hvaða titlar eru vinsælastir í safnahópum og á einstökum söfnum.